

MEDLEMSTUREN TIL *BIRKA* - SKIRINGSSALKAUPANGENS «HANDELSPARTNER»

SE SIDE
8,9,10, 11

Kart som viser de viktigste handelsplassene (fra Birkautstillingen)

KONTIGENT 1999

Vedlagt budstikka følger kontigenten for 1999. Vi håper du fortsatt vil være med å støtte oss

Gro R. Stalsberg

Lederen
har ordet

KJÆRE MEDLEMMER

En ny utgave av Bustikka er nå ferdig, og som dere vil se har vi valgt å la Birka få en stor plass denne gangen. Vi har ganske mye å lære av våre naboer i vest når det gjelder tilrettelegging og presentasjon av vår historie.

Nå går vi en spennende tid i møte vedr. Kaupang og nye utgravinger der. Dette er en unik mulighet for Larvik kommune til å markedsføre Skiringssal-kaupangen som Norges eldste by og jeg håper snart våre politikere og andre skjønner hvilken unik kulturskatt vi har på jordene på Kaupang.

Det er ikke problemfritt å ha kulturminner på sin eiendom eller i umiddelbar nærhet, noen vil alltid bli berørt. Og reaksjonene kan ofte bli krasse når det skjer endringer i eget nærmiljø.

Men hva når vi selv er ute å reiser. Tenker vi noe særlig på de som bor

der? Neppe, vi er nok mer opptatt av at alt er lagt til rette for oss som besøkende. Vi reiser til disse stedene fordi stedet interesserer oss, og ønsker verken å ødelegge natur, hager, eller lage problemer for de som bor der fast. Slik tror jeg faktisk det blir på Kaupang også. Med god planlegging og samarbeid er alle muligheter åpne for å få det til uten de store gnisningene. Men da må noen være villige til å gi, alle kan ikke si at de andre kan ta støyten, bare ikke jeg. Det er lett å krisemaksimere når vi føler oss usikre, men ingen har garantier for hvordan det blir i fremtiden, endringer skjer hele tiden, selv i et lite lokalmiljø.

Og nå har faktisk vi muligheten for å ta vare på og formidle et unikt stykke norsk historie, og vi er forpliktet til å dele den med andre. La oss prøve å få det til!

GODT OPPMØTE PÅ HISTORISK VANDRING

Mange interessert tilhørere til Freddy Svanbergs fortellinger

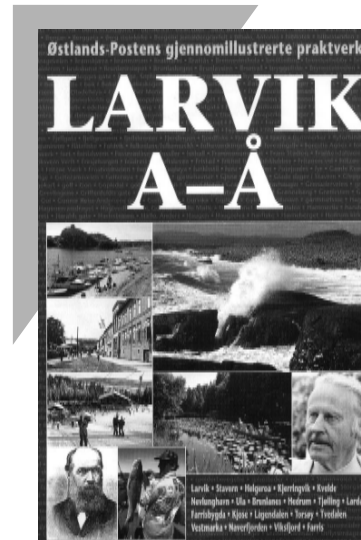
Onsdag 9. juni gikk vi på tur i Skiringssalens skoger. Det var svært hyggelig at vi fikk hele 80 betalende vandrere!

Freddy Svanberg hadde lagt opp ruta som vi gikk, og inneholdt orientering ved flere oldtidsminner på veien til Istrehågan der Gro Stalsberg var omviser. Det var et stykke å gå – noe

mange satte pris på, mens enkelte nok ikke var forberedt på at turen var så omfattende. På tilbakeveien gikk vi innom skoleprosjektets leir i Skiringssalens Skoger der alle fikk suppe, brød og kaffe, noe vandrerne lot til å sette pris på.

At vi var så mange satte hele arrangementet på prøve. Vi besto. Det ble nok mat og organiseringen av 90 mennesker i skogen fungerte også så godt som en kunne forvente, selv om det hele tar lenger tid og blir litt mer kronglete når det blir så mange. Turen ble arrangert av samarbeidsutvalget for historiske vandringer i Larvikdistriktet v/ Kaupangprosjektet.

BOKANMELDELSE

Denne gangen velger vi en bok som nå snart er klar til trykking, nemlig Per Nyhus' og Østlands-postens "Larvik fra A til Å". Her finner du mer enn oldtidshistorie, hele distriktets spennende lokalhistorie, kulturliv, personligheter med mer vil du finne. Per Nyhus startet allerede i 1970 med å samle stoff til et lokalt leksikon, og mange av oss har hatt gleden og nytten av å følge Pers interessante artikler i Østlandsposten opp gjennom årene. Boken trykkes i et opplag på 5000, har 1500 spesialartikler og 160 bredt anlagte artikler, noe som skulle gi oss lesestoff og opplevelser flere år framover. Vi ser fram til utgivelsen, vi vet jo hva Per Nyhus står for.

TUR 2000 - Borg i Lofoten

Neste tur i Kaupangprosjektets regi går til Borg i Lofoten. Tidspunktet blir 22.-26. juni 2000. Borg er et flott vikingsenter rett nord for Leknes.

Vi blir tatt i mot på Borg den 23., spiser i Gildehallen og får en egen guide som loser oss gjennom alle fasilitetene. Denne kvelden står Bjørn Skagestad i spissen for et sagaspill som skal foregå nede ved fjorden hvor en kopi av Gokstadskipet "Lofotr", ligger for anker. Denne sommeren og tre somre framover, skal det være middelalderutgravninger på Borg. På Borg er det et eget museum der tingene de har funnet på stedet er stilt ut.

Lofoten har svært mye å by på. Utenom en fantastisk natur, er øyene fulle av severdigheter. Det er noe spennende rundt hver sving. De gamle fiskeværene rommer så mangt; smeder, billedhuggere, glasskunstnere, keramikere, tekstilkunstnere, musikere, visesangere, dukkemakere etc, det er mer enn nok å ta av for tre dager.

Vi overnatter hos Aksel i rorbuene. Han er utdannet i det franske kjøkken, men stiller helst opp med fantastiske retter laget av råstoffer fra stedet. Hva med hvitvinsdampede blåskjell?

Hos han kan du fornemme

atmosfæren fra en svunnen tid, hvor ikke rorbulivet var direkte romantisk slik vi liker å se det. Hva med å overnatte i Brattlibua, Arjabua eller Fritjofbua? Alle buene har navn etter folk som har vært der før oss.

I en rorbu går det 4-8 personer. Det er også enkeltværelser i buene. En overnatting koster kr. 850,- pr. bu. Flytur fra Torp til Leknes koster kr. 3200,- (med en del venting). Reiser en fra Torp må en bytte fly i Trondheim og Bodø. Reiser en fra Gardemoen, holder det med bytte i Bodø. I Leknes leier vi buss som frakter oss rundt til for eksempel Reine, Å, Stamsund, Borg, Svolvær, Henningsvær. Det er nok av steder – og midnattsola er selvsagt. Den er jo bare der.

Vi er også lovet en tur med "Wenche", hvor vi får mulighet til å trekke en ekte Lofottorsk. ("Wenche" er altså en fiske-skøyte).

Fire dager er satt av, men er det mange som ønsker å utvide dette til en uke, kan dette lett ordnes. Det kan bli en flott opplevelse for familien. Foreløpig har vi holdt av 20 plasser.

Meld gjerne din interesse med en gang.

I Skiringssalens Skoger – Levende historieformidling

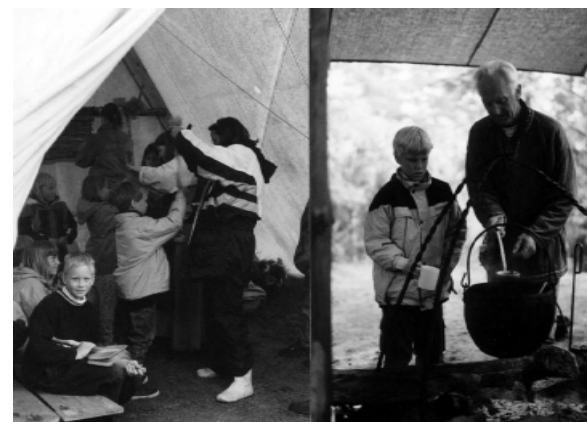
Skoleprosjektet er gjennomført også i år. I Jernalderleieren vår, har 27 klasser og over 700 deltakere deltatt. Bearbeiding av ull og lin, matlaging, informasjon og demonstrasjoner har stått på programmet for 4. – 7. klassene som har besøkt oss i perioden fra 10. mai til 4. juni

Vi tilbyr et pedagogisk opplegg som vi får god tilbakemelding på, og det er takket være medlemmer med kunnskap og vilje til å gjennomføre et slik prosjekt at vi har greid det også i år. Prosjektet setter profesjonelle krav til leirbemanning, utstyr og administrasjon. Freddy Svanberg har trukket i

de rette trådene for å få alt på plass, Kenneth Aar med tilknytning til Skiringssal Folkehøyskole har stilt opp, Grethe Lill Randen har stått for de fleste ull og lin-demonstrasjonene, Odd Stokkenes har jobbet mye med maten, Eva Smith-Meyer har bidratt når hun har hatt mulighet og Wenche Hellum har hatt administrasjonsoppgavene. I tillegg har vi også i år, noen dager, hatt ekstra frivillig hjelp i leiren.

Økonomisk er prosjektet selvbærende. Vi har fått tilskudd fra fylket. Resten av pengene kommer fra klassebetalingen. Med en blanding av dugnad, godtgjørelser og lønn gjennomføres prosjektet.

Evalueringen av årets skoleprosjekt er ikke klar, men vi har i alle fall levert et godt stykke historieopplevelse til den oppvoksende slekt. Takk til alle som har gjort det mulig!

I tekstilteltet hos Grethe Lill fikk en prøve seg på karding og spinning på håndtein.

Maten er klar! Odd Stokkenes og en elve ved suppegryta.

Leder:

Gro R. Stalsberg
33 12 47 36

Nestleder:

Anne Gilding
33 11 48 37

Sekretær:

Wenche Hellum
33 18 57 06

Kasserer:

Gjert Jahnsen
33 12 51 51

Styremedlemmer:

Erland Blakstad
Bjørn Bergene
Ingjerd B. Nyhus Larsen

Vara:

Gunnar Gulvik
Eva Smith-Meyer

**Foreningens
adresse:**

Kaupangprosjektet
Olav Flåtensvei 3a
3280 Tjodalyn

Fax: 33 12 50 42

Bankgiro: 2510.25.39837

Internettadresse:

[http://home.sol.no/
~kaupang](http://home.sol.no/~kaupang)

Redaktør:

Gro R. Stalsberg

Utforming:

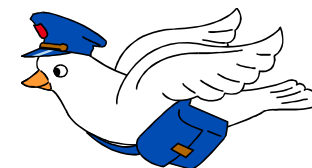
Steinar Stalsberg

Trykk:

Preutz Grafisk AS
3269 Larvik

Styret Informerer

TELT PÅ KAUPANG

Teltene på Kaupang er planlagt satt opp første helgen etter St. Hans. Det vil som i fjor bli tre telt, og i løpet av sommeren vil modellen som viser de utgravde husene, bryggene, brønnene med mer på Kaupang stå ferdig. Det er igjen Halvor Vestrum som står for modellen, og vi som har sett den nesten ferdig, kan bare si: Gled dere.

Det er et fantastisk stykke arbeid Halvor Vestrum har gjort for Kaupangprosjektet. Han har tidligere laget en modell over Mølen for oss. Så ta med venner og bekjente og besøk oss i sommer. Har du lyst til å være med som vert for besøkende i helgene, tar vi gjerne imot hjelp!

VINTERGILDE

Det ble tidligere sendt ut invitasjon til vintergilde. Dette ble dessverre avlyst pga. for liten påmelding. Kanskje prøver vi igjen til neste år?

NYTT STYRE

Etter årsmøtet har Kaupangprosjektet fått nytt styre (se ramme)

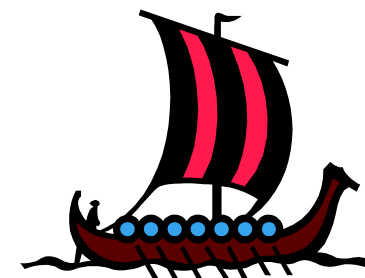
KAUPANGUSTILLING

1.5.2000 håper vi å kunne åpne dørene til en Kaupangutstilling i regi av Larvik-museene og Kaupangprosjektet. Og for første gang siden 1953 vil gjenstander fra Kaupang kunne vises lokalt. Planleggingen er godt i gang og søknader om økonomisk støtte er sendt Anders Jahres humanitær stiftelse og Norge 2000 A/S. Utstillingen har et budsjett på kr. 500.000,- og vi håper på positive svar! Kaupangprosjektet bidrar med kr. 50.000,-, hvorav halvparten er dugnad i form av kildegransking med mer. Vi hadde håpet å kunne åpne utstillingen i Materialforvaltningen på Fritzøe, hvor Larvikmuseene har muligheter til å leie sterkt tiltrengte lokaler. Dessverre utsatte kommunestyret saken i juni og vi må nå mest sannsynlig bruke 3. etasje i Larvik sjøfartsmuseum til utstillingen. Noe som vil hindre en del i å besøke utstillingen, pga. alle trappene.

BROSJYRE OVER NOEN AV VÅRE FINESTE OLDTIDSMINNER

Styret har besluttet å utgi en brosjyre "Midt i vikingland", som på tre språk (norsk, engelsk og tysk) presenterer noen av de mest kjente fornminnene våre. Brosjyren er forfattet av Per Nyhus, som også har tatt bildene. Layout er gjort av elever ved Thor Heyerdahl vg. skole.

Kaupangprosjektet - studietur 1999

av: Ingjerd Beate Nyhus Larsen

21. - 23.mai hadde Kaupangprosjektet årets studietur til Stocholm. Målet for reisen var først og fremst Birka på Björkö og Historiska museet i Stocholm.

Det var 18 Kaupangentusiaster som dro inn til Gardermoen tidlig fredag morgen. Lørdagen var øremerket Birka, så den første dagen brukte vi til å gjøre oss litt bedre kjent i Stocholm med bl.a. en felles tur til Gamla stan. Det rådet en nærmest en sydlansk stemning i Stocholm med over tjue grader i skyggen. Været er selvfølgelig svært sentralt når en drar på en slik tur og lørdagen var minst like bra.

Det går fast ferjetrafikk på Mälaren fra Stadshusbroen og Victoria bragte oss ut til Birka. En båttur som tok ca. to timer. Inkludert i båtbilletten var guide på båtturen, museumsbillett og adgang til anlegget med guide på Björkö. Vi ble straks tatt hånd om av stedets guider, delt inn i passende grupper og ledet rundt på området. Alt

Båttur fra Stockholm til Björkö med Victoria var meget godt organisert fra museets side. Guidene var godt instruert og ga oss en god og innholdsrik informasjon om vikingbyen/kjøpstaden og dennes opprinnelse.

Dyktig guide og interesserte tilhørere

Björkö ligger 30 kilometer fra Stocholm. Forøvrig ligger den også svært sentralt i forhold til andre sentrale steder i denne landsdelen. I nord finner vi Sigtuna og Uppsala, i sør Södertälje og i vest altså Stocholm. Den har fungert som et handelssted for området rundt Mälaren, men også som et sentralt knutepunkt i Norden. Enkelte kilder oppgir også Birka som

det eneste sentrale handelsknutepunktet på den skandinaviske halvøya, men det stemmer jo ikke helt. Hvordan Birka fikk den sentrale funksjonen har selvfølgelig mye med beliggenheten å gjøre. Rent topografisk er den et ypperlig sted for forsvar og utsyn. På høyden der borgen med garnisonen har ligget er det en fantastisk utsikt til øyene og sjøen. Det var ikke lett å komme usett i land her. I garnisonen drev de med årets utgravningssprosjekt. Hvert år hadde de utgravninger på ulike områder. Selve forskningssprosjektet "Birka" med utgravninger innenfor vollen, i svartjordområdet og gravhaugene ble gjennomført fra 1990 - 1995 og ledet av Björn Ambrosiani. I området er det laget gangveier som historieinteresserte skal følge. Og guiden ledet oss til Birkas høyeste punkt hvor et kors til minne om munken Ansgar var reist. Han drev kristningframstøt i Norden og kom til Birka i 830. Da han nådde Birka i 830 var det vel så som så med utrustningene hans. Han påstod at han var blitt overfalt av pirater og at de hadde tatt alt av verdi, edle metaller, stoffer, våpen og hans mest verdifulle bagasje, nemlig en stor skinninnbundet bibel. Herren på Adelsö tok vel i mot han, noe som kan tyde på at han anerkjente den nye troen. Det at han anerkjente kristendommen betyr ikke at Birka var kristnet. Noen hadde nok tatt den nye troen i bruk, og det er mange funn som viser at her levde

den gamle gudetroen side om side med den nye kvitekrist. Et gravfunn som nylig er gjort viser en mann av høy byrd som er gravlagt kun med en hest. Det kan tyde på at det var ut fra en tro som heller i mot kristendom, men litt skulle han ha med seg over i den neste verden og han skulle i hvert fall slippe å gå. De fleste av de andre

Noen av turdeltakerne på gravhaug i Hemlandet

tre tusen gravhaugene på Birka befant seg i et området kalt «Hemlandet». Av disse er ca. 1100 undersøkt. Her er det funn fra både ikke-kristen og kris-

Birka Museum
legg merke til den fine plasseringen

ten periode. De aller fleste av gravene er fra den ikke-kristne perioden og er rike på funn. Mesteparten av gjenstandene som er funnet på Birka befinner seg i "Det historiska museet" i Stockholm, som har en egen stor av-

Modeller fra Birka utstillingen i museet på Björkö

deling fra utgravningene på Birka. Noen få gjenstander er utstilt i museet på Björkö. Selv om prosjektet "Birka" var på 90-tallet, har det vært gjort svært rike funn tidligere. Et av de største funnene er sølvskatten som ble funnet i 1872. Skatten besto hovedsakelig av arabiske mynter og et stort antall sølvsmykker. Når det gjelder funnene, er det også mange gjenstander fra den vanlige husholdning. Disse gir et godt bilde av hvordan folk

på den tiden levde og hvilken status de hadde. Noen litt høyere på strå var det, men ellers har befolkningen vært på det jevne. Noen direkte nød kan man heller ikke spore av funnene fra Birka. Befolkningen i Birka drev handel og jordbruk. De var ikke slaver i ordets egentlige forstand, men selvstendige "næringsdrivende" har de nok heller ikke vært. Det er antatt at de

var knyttet til en bonde eller høvding som hadde tilhold rundt Mälaren og som dro nytte av at det var et handelssted hvor de kunne få avsatt egne varer fra jord og skog, jakt og fiske og hvor de selv kunne få skaffet seg det de trengte og kanskje det de også betegnet som luksusvarer fra fjerne himmelstrøk.

Det som var mest interessant i museet, var de tre store modellene som var laget av Birka. Her kan du få et innblikk i hvordan byplanen var og hvordan folk hadde det i hverdagen. Ulike håndverk og diverse sysler er framstilt ved hjelp av miniatyrmodeller. Det hele var svært livaktig. Etter prøver fra komposthaugene kan en gi et

Fornøyde turdeltakere på vandring ganske nøyaktig bilde av hva de spiste på 700 tallet. Dette er det også laget modeller av, utstilt i monterer og det ser slett ikke så verst ut. I dette museet var det noen få gjenstander fra funn gjort i Birka. Det meste var for øvrig illustrert ved hjelp av tegninger og plansjer. For en turist, var museumsbutikken et funn. Her ble det solgt en rekke kopier av smykkefunn både av metall og glass (de tusenvis av glassperler som er funnet er jo en historie i seg selv), bilder, tekstiler; evnader og klesplagg av meget høy kvalitet. Helhetsinntrykket man sitter igjen med etter turen på Björkö, utenom at det har vært en stor opplevelse, er at området er tatt godt vare på. Det er opprettholdt en normal gårdsdrift på eendommene rundt Birka, utenfor «Svartjordsområdet». Det er lagt ut til beite. Videre er det en høy kvalitet på det som blir presentert. Enkelte områder er skjermet for gjennomgang. Det er altså lov til å se, men ikke røre. Arkeologiske utgravninger pågår kontinuerlig og gjør det ekstra spennende for de besøkende og ikke minst for arkeologene selv. De besøkende blir loset gjennom det naturskjønne området på

godt merkede stier, delvis med guide, men også for en stor del på egenhånd. Vi hadde satt av en hel dag til dette besøket og vi nyttet tiden godt. Vi fikk også muligheten til å besøke "Det historiska museet" i Stocholm, hvor størsteparten av gjenstandene fra Birka befinner seg. På museet var også den modellen som TV2 brukte i sin animasjonsfilm om Birka. Svensk TV har ikke laget mindre enn en 4x1times serie om prosjektet "Birka". I tillegg til de utallige funnene som er stilt ut, har de også laget en modell i full størrelse hvor de har innredet et hus fra vikingtiden som viser hvordan folk arbeidet og levde. Utstillingene vi så var svært publikumsvennlig og spennende og sporer til videre arbeid på hjemlige trakter for oss i prosjektet. Utover det som hadde direkte med «vår» tidsperiode å gjøre, fikk vi også med oss en rekke andre museer og utstillinger. Av de bedre severdighetene må vi nevne Wasamuseet, med skipet som fløt så dårlig, men som til gjengjeld var så flott å se på (men det er en annen historie).

Sosialt samvær siste kvelden

B

Returadresse:

Budstikka
Gro Stalsberg
Olav Flåtensvei 3a
3280 Tjodalyng

BIND NR. 4 **OM KAUPANGFUNNENE ER UTGITT**

Roar L. Tollnes
Kaupang-funnene bind IIIA
Undersøkelser i bosetningsområdet
1956 - 1974
Hus og konstruksjoner

Henvendelse
Oldsaksamlingen

Husk vår porselenserie
- 1998 Utgaven:

Krus kr 220

Tallerken kr 230

For bestilling kontakt:

Ingjerd tlf: 33 18 34 46

Gro tlf: 33 12 47 36

Gjert tlf: 33 12 51 51

